

necker on vain yksi luku siinä epäitsekkäässä kristillisessä palvelussa, jolle hän elämänsä omisti. Vaatimatoman miehen aito todistus on puhutteleva siinä mielessä, että valitetavan usein eurooppalaisten suurten kirkkojen yhteiskunnallis-diakonisten kannanottojen ja käytännön todellisuuden välillä on vallinnut syvä kUILU. Siksi on virkistävää tutustua kirjaan, jonka tekijä ei ole elämäntyönään sahanut sahajauhoja vaan puuta.

JOUKO TALONEN
PROF., VANTAA

KLAUS HELKAMA

Moraalipsykologia: Hyvän ja pahan tällä puolen. Edita. Helsinki 2009. 343 s.

Teologia.fi-nettisivustolla on ollut loppuvuodesta 2011 luettavissa Jaana Hallamaan artikkeli ”Moraalifilosofia tarvitsee muiden tieteilten tuloksia”. Hallamaa sanoo, että moraalifilosofisessa kirjallisuudessa ihmisen käyttäytyminen on tavattu esittää harkintaan perustuvaksi toiminnaksi, joka pohjautuu ihmisen arvoihin ja hänen omaksumiinsa eettisiin periaatteisiin. Tosiasiassa ihmisen moraalista toimintaa yllättävissä tilanteissa ohjaavat monenlaiset, yleensä elämän suojelemiseen ja jatkamiseen suuntautuneet tekijät. Perustelut muotoillaan jälkikäteen. Viime aikoina monet muut tieteenalat kuin filosofia ja teologia ovat tutkineet moraalialia ja tuoneet lisävalaistusta, jota myös filosofisen ja teologisen etiikan tutkimuksessa voidaan hyödyntää. Yksi kiinnostavimmista on sosiaalipsykologian alaan kuuluva moraalipsykologia.

Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian professorin Klaus Helkaman julkaisema moraalipsykologian yleiskatsaus paneutuu ajankohdattaiseen aiheeseen. Kirjan viidessä-

toista pääluvussa käsitellään muun muassa arvoja, moraalien muutosta, moraalien biologialia, moraalisen arvostelukyvyyn kehitystä, arkimoraalialia ongelmialia, moraalialia tunteita, oikeudenmukaisuutta sekä moraalialia ja vallan välistä suhdetta.

Toisin kuin Nietzsche, joka heramoraalialia julistuksessaan halusi päästä ”hyvän ja pahan tuolle puolen”, Helkama tarkastelee hyvää ja pahaa immanenttisesti, ”tällä puolen”, hyödyntäen erityisesti kokeellisen psykologialia tutkimustuloksialia. Merkittävät paikkansa saavat Salom Schwartzin arvotutkimusohjelma, Jean Piaget’n ja Lawrence Kohlbergin moraalialia kehitysteorialia sekä James Restin eettisen herkkyuden mallin taustalla oleva DIT-testi (Defining Issues Test). Kohlbergin oppialiaan James Restin eettisen toiminnan mallialia on viime aikoina sovellettu erityisesti ammattietialiakkaa käsittelevässä kirjallisuudessa.

Helkama tuo esiin kaikkialia pätevinä moraalialiarvoina universalismin, hyväntahtoisuuden ja yhdenmukaisuuden. Näyttää siltä, että nykyisessä länsimaisessa yhteiskunnassa yhdenmukaisuusarvot ovat erityisen huonossa huudossa. Niihin tukeutuvaa ihmistä pidetään helposti vanhanaikaisena. Postmoderni asennoituminen eriyttää elämäntapoja. Sen sijaan maailmanparantajatyypit pitää johtotähtenään universaalialiaisuusarvoja ja huolenpittäjätyypit hyväntahtoisuusarvoja. Näissä luokitteluissa liikutaan todella hyvän ja pahan tällä puolen ja varotaan sanomasta, kuinka asioiden pitäisi olla.

Erytistä huomiota Helkama omistaa omana opettajanaan pitämälleen Kohlbergialia, jonka kehittämä kolmitasoinen ja kuusiportainen moraalialia kehitysteoria on saavuttanut klassikon aseman. Se tunnetaan erityisesti niin sanotusta Heinzin dilemmasta, jossa kysytään, tekikö kuolemansairaana naisen aviomies oikein murtautuessaan sopivan lääkkeen keksineen apteekkarin apteekkiin, kun apteekkari vaati lää-

keestä kymmenen kertaa niin korkean hinnan kuin Heinzialia oli varaa maksaa. Moraalialia kehitystasolta eivät kerro kyllä ja ei – vastaukset vaan niiden perustelut. Tässä Kohlberg, joka on paitsi psykologialia, myös filosofialia, tunnustaa psykologialia rajat. Kantin kategorialia imperatiivi vaatisi Heinzialia varastamaan. Myös Helkama viittaa satunnaisesti sekä Kantialia että Humeen, joiden ajattelu olisi Kohlbergin tulkinnessa avainasemassa, mutta kaiken kaikkialiaan moraalialiafilosofialia saa Helkaman kirjassa yllättävän vähän huomiota, vaikka liikutaan juuri psykologialia ja filosofialia rajapinnoilla.

Helkama hyödyntää myös moraalialia ongelmialia pohtivaa kaunokirjallisuutta. Viittauksialia esiintyy moraalialiaongelmialia pohtineisiin kirjailialiajoihin (Austin, Dante, Defoe, Dostojevski, Meri, Oksanen, Sillanpää, Toppelius ja Tšehov). Kaunokirjallisuus tuo moraalialiaongelmissa usein havainnollisesti esiin psykologialia kuvausta ja filosofialia pohdintaa.

Teologialia silmissä Helkaman moraalialiapsykologialia ei tuo esiin paljoa uutta. Runsasta huomiota kiinnitetään Weberin protestanttialia etiikan ja kapitalismin hengen teesialia. Hauskallakin tavalla esitetään Daniel Defoen romaanialiahenkilö Robinson Crusoe protestanttialia etiikan toteuttajan perikuvana. Ahkeruus, täsmällisyys, pitkäjänteisyys ja järjestelmällisyys olivat Robinsonin periaatteet, joita soveltamalla hän järjesti elämänsä autialia saarella tuloksekkaasti. Helkama kirjoittaa kuitenkin johdonmukaisesti protestanttialia etiikasta tekemättä journalismialia yleistä luterilialiaisuuden ja protestanttialiaisuuden samastamista.

Helkaman *Moraalialiapsykologialia* on painava puheenvuoro tieteenalajien välisessä keskustelussa moraalialia. Kirjaa voi suositella referenssimaterialialiaksi myös moraalialiafilosofialia ja teologialiaisesta etiikasta kiinnostuneialia.

VESA NUORVA
TEOL.TRI, JYVÄSKYLÄ